

VILNIAUS UNIVERSITETO CENTRINĖS AKADEMINĖS ETIKOS KOMISIJOS SPRENDIMAS

Dėl 2025 m. balandžio 14 d. /Padalinio/ studento T. M. kreipimosi

Centrinė akademinės etikos komisija (toliau – Komisija) 2025 m. balandžio 14 d. gavo /Padalinio/ studento T. M. (toliau – Pareiškėjas) kreipimąsi, kuriame prašoma išnagrinėti galimai neetišką /Padalinio/ dėstytojo A. M. elgesį. Kreipimesi nurodyta, kad šių metų balandžio 1 dieną vykusios /.../ paskaitos metu A. M. pasisakė apie žydų tautybės asmenis bei papasakojo studentams galimai neetiško turinio anekdotą, kuris rėmėsi „antisemitine nuostata, kad žydai yra linkę uoliai paklusti savo religiniams autoritetams ir turi apgaulingą verslo praktiką“. Pareiškėjo teigimu, tokie pasisakymai ir papasakotas anekdotas pažeidžia Akademinės etikos kodekso 7.1 („*bendruomenės narių diskriminavimas, įvykdytas bet kokiomis formomis, taip pat tokio diskriminavimo toleravimas*“) ir 10 („*Dėstytojų ir mokslo (meno) darbuotojų (toliau – akademiniai darbuotojai) elgesys turi būti akademinės etikos pavyzdžiu kitiems bendruomenės nariams*“) punktų reikalavimus, menkina padalinio administracijos etiškumą, verčia mažumų bendruomenių narius jaustis nepageidaujamais.

Komisijai supažindinus A. M. su nuasmenintu gauto kreipimosi turiniu, A. M. Komisijai pateikė atsakymą, kuriame atsiprašė tų, kuriuos įžeidė savo pasisakymu bei paaiškino, kad neturi ir neturėjo antisemitinių nuostatų, bei, priešingai, netoleruoja antisemitinio pobūdžio elgesio ir pasisakymų. A. M. pripažino pasakojęs anekdotą apie žydų tautybės asmenis, tačiau jis buvo apie dėstomą /.../ studijų dalyką ir juo nesiekta įžeisti ar diskriminuoti. Dėstytojas taip pat pažymėjo, kad kitos Pareiškėjo kreipimesi nurodytos citatos buvo netikslios arba neteisingai suprastos.

Susipažinusi su Pareiškėjo skundu ir Komisijos prašymu A. M. pateiktais paaiškinimais, Komisija pažymi:

1. Komisija savo veikloje vadovaujasi Vilniaus universiteto senato patvirtintais Vilniaus universiteto akademinės etikos kodeksu (aktuali redakcija patvirtinta Vilniaus universiteto senato 2020 m. spalio 21 d. nutarimu Nr. SPN-54) (toliau – Akademinės etikos kodeksas) ir Vilniaus universiteto centrinės akademinės etikos komisijos nuostatais (aktuali redakcija patvirtinta Vilniaus universiteto senato 2020 m. spalio 21 d. nutarimu Nr. SPN-55) (toliau – Komisijos nuostatai). Komisijos nuostatuose nustatyta Komisijos kompetencija, jos galimi priimti sprendimai, aprašomos

Komisijos veiklos procedūros. Komisija savo sprendimuose pasisako tik dėl jos kompetencijai priskirtų klausimų, vertina argumentuotus ir pagrįstus pareiškėjų pateiktus prašymus.

2. Komisija pažymi, kad Universitete yra draudžiama bet kokia kitų bendruomenės narių diskriminacija: Universitete vadovaujamasi nediskriminavimo principu (Akademinės etikos kodekso 2 p.), šiuo principu yra grindžiami bendruomenės narių tarpusavio santykiai (Akademinės etikos kodekso 7 p.) ir akademinį darbuotojų santykis su studentais (Akademinės etikos kodekso 11 p.). Universitete diskriminacija yra suprantama kaip nepageidaujamas elgesys, kai dėl vieno ar daugiau diskriminavimo pagrindų (lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, sveikatos būklės, santuokinės ir šeiminės padėties, narystės politinėje partijoje, profesinėje sąjungoje ar asociacijoje, religijos, ketinimo turėti vaiką ir kitų įstatymuose nustatytų pagrindų) asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui (Vilniaus universiteto diskriminacijos, priekabiavimo, seksualinio priekabiavimo, smurto ir persekiojimo prevencijos politikos 7.3, 7.4 punktai). Šiuos principus pažeidžiantys veiksmai, kuriais diskriminuojami tam tikrai grupei priskirtini asmenys yra netoleruojami ir visokeriopai draudžiami.

3. Komisija taip pat pažymi, kad Universitete yra pripažįstama akademinė, dėstyto ir mokslinių tyrimų laisvė, reiškianti, kad Universiteto bendruomenės nariams garantuojama teisė laisvai reikšti savo mintis, kurti, atlikti mokslinius tyrimus (Akademinės etikos kodekso 3, 5 p.). Ši laisvė be kita ko suteikia dėstytojui teisę pačiam kurti ir dėstyti savo paskaitų turinį, pasirinkti bendravimo modelius ir dėstyto metodus, įskaitant ir atvejus, kai reikšdamas savo nuomonę ar norėdamas iliustratyviau pateikti savo dėstomo studijų dalykų turinį, suteikti jam skirtingų požiūrio kampų ar kontekstų dėstytojas pasitelkia įvairias literatūros figūras, palyginimus ar humorą.

Žinoma, jokia Akademinės etikos kodekse nurodyta laisvė negali būti suabsoliutinta ir Akademinės etikos kodekso nuostatos, vertinant jo turinį sistemiškai, apibrėžia kiekvieno iš jų – taigi ir akademinės laisvės principo – ribas. Vienas iš svarbiausių akademinę laisvę ribojančių veiksnių – anksčiau aprašytas nediskriminavimo principas. Jo besilaikantis dėstytojas privalo atsakingai rengti ir dėstyti savo paskaitų turinį, be kita ko įvertindamas ar šis turinys nėra įžeidus, galintis žeminti atskirus bendruomenės narius ar jų grupes ar sudarantis prielaidas diskriminavimui ar jo toleravimui.

4. Konkrečiu nagrinėjamu atveju Komisija vertino, ar A. M. pasisakymai paskaitos metu ir papasakotas anekdotas, kurio veikėjai buvo žydų tautybės asmenys, neperžengė akademinės laisvės ribų ir nepažeidė nediskriminavimo principo. Buvo įvertinti šie nagrinėjamos situacijos aspektai:

4.1. A. M. prieš pasakodamas minėtą anekdotą atkreipė dėmesį į tai, koku tikslu jį pasakoja ir kad juo nesiekia diskriminuoti ar kitaip įžeisti tautybės pagrindų (tą nurodo Pareiškėjas, patvirtina ir dėstytojas), taigi tikslo požiūriu nebuvo siekio diskriminuoti ar kitaip žeminti tautybės ar kuriuo kitu diskriminavimo pagrindu.

4.2. Pareiškėjas nurodo vienintelį atvejį, kada A. M. savo paskaitose pateikė galimai neetiško turinio pasisakymus žydų tautybės asmenų atžvilgiu, todėl nėra pagrindo konstatuoti dėstytojo diskriminacinio pobūdžio pažiūras ar siekį žeminti tautybės pagrindus. Komisijos nuomone, minėtas pasisakymas vertintinas kaip vienkartinė išraiškos priemonė, pasisakymas, o ne sistemingas ir tikslingas neetiško pobūdžio pažiūrų skleidimas.

Įvertinusi išvardintus aspektus ir Universiteto teisės aktuose atskleistą nediskriminavimo principo turinį, Komisija konstatuoja, kad konkrečiu nagrinėjamu atveju A. M. savo veiksmais akademinės etikos pažeidimo nepadarė.

5. Komisija atkreipia dėmesį, kad Akademinės etikos kodeksas įtvirtina pareigą visiems Universiteto bendruomenės nariams laikytis aukščiausių etikos standartų, o akademinį darbuotojų elgesys turi būti akademinės etikos pavyzdžiu kitiems bendruomenės nariams (Akademinės etikos kodekso 10 p.). Atsižvelgiant į tai, nagrinėjamo atvejo kontekste Komisija akademiniams darbuotojams rekomenduoja paskaitų metu vengti su jų turiniu iš esmės nesusijusių pasisakymų, o taip pat pasisakymų ar kito pobūdžio iliustracijų, kurios tam nesant dalykinio pagrindo išskiria atskiras asmenų grupes rasės, tautybės ar kitais pagrindais, kuriais yra draudžiama diskriminuoti. Tokio pobūdžio pasisakymus siūlytina iš anksto įsivertinti ir socialinio ir geopolitinio konteksto požiūriu.

6. Komisija atkreipia dėmesį, kad vadovaujantis Komisijos nuostatų 39 punktu, Komisijos nuasmeninti sprendimai (ar jų santraukos ir apibendrinimai) skelbiami Universiteto interneto svetainėje. Komisija paaiškina, kad tokiu būdu siekiama aiškiau apibrėžti Universitete taikomus etiško elgesio standartus, supažindinti Universiteto bendruomenę su netinkamo ir netoleruotino elgesio pavyzdžiais, komisijų veiklos gerosios praktikos pavyzdžiais bei skatinti savo veikloje Universitete ir už jo ribų vadovautis Universitete įdiegtais ir puoselėjamaiais akademinės etikos principais.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, vadovaudamasi Centrinės akademinės etikos komisijos nuostatų 13.2 ir 35.2 papunkčiais, Centrinė akademinės etikos komisija n u t a r i a :

1. Pripažinti, kad dėstytojas A. M. nepažeidė akademinės etikos.
2. Skelbti nuasmenintą Komisijos sprendimą viešai.

Komisijos sprendimas priimtas vienbalsiai, posėdyje dalyvaujant 6 iš 8 Komisijos narių.

Pirmininkė

doc. dr. Vigita Vėbraitė